

JUDr. Stanislav Polčák
předseda, poslanec Evropského parlamentu

V Praze dne 5. listopadu 2020

Věc: Sřtět zájmů - zásadní rozsudek Nejvyššího správního soudu

Vážený pane předsedo,
Vážený pane senátore,

dovolte mi informovat Vás jménem Sdružení místních samospráv České republiky (dále jen „SMS ČR“ či „Sdružení“) o zásadním posunu ve věci zákona o sřtetu zájmů a jeho dopadů na komunální politiky v návaznosti na vydání nálezu Ústavního soudu ČR pod sp.zn. Pl. ÚS 38/17 ze dne 11.2.2020, jehož rozhodnutí iniciovali senátoři a byli v klíčové části svého návrhu - protiústavnost plošného (přímého) zveřejňování osobních údajů - úspěšní. Především tohoto důvodu Vám a senátorům, kteří se zasloužili o vydání tohoto zásadního nálezu Ústavního soudu, chci předložit další zásadní posun, k němuž dospěly nejvyšší soudní orgány naší země.

Na Nejvyšší správní soud jsem se obrátil v případě místostarostky Kateřiny Vaňkové z jihočeské obce Ražice jakožto její právní zástupce poté, co po vynesení nálezu Ústavního soudu první žalobu proti pokutování této místostarostky za odepření vnesení jejího oznámení do centrálního registru v r. 2017 poněkud překvapivě zamítl Krajský soud v Českých Budějovicích v červnu 2020 a potvrdil tak předchozí rozhodnutí **správních orgánů** (Krajského úřadu v Českých Budějovicích a Městského úřadu v Písku), že se **místostarostka dopustila svým jednáním přestupku a uložily jí pokutu 2.000 Kč a náklady řízení 1.000 Kč**. Zdůrazňuji, že místostarostka neodmítala poskytnout zákonem stanovená oznámení do centrálního registru svévolně, ale **od počátku odmítala poskytnout své oznámení**, neboť bude automaticky zveřejněno a její ústavně zaručené právo na ochranu jejího soukromí tak bude porušeno. Paní místostarostka Vaňková vykonává funkci jakožto nevolněná, tzn. ve svém volném čase se věnuje rozvoji obce vedle svých pracovních povinností a samozřejmě i na úkor rodinného života.

Nejvyšší správní soud věc rozhodl rozsudkem ze dne 29.10.2020 pod sp.zn. 9 As 173/2020 tak, že **zrušil** nejen předchozí rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, ale dokonce i rozhodnutí Krajského úřadu v Českých Budějovicích a **zrušil tak potrestání paní místostarostky Vaňkové z důvodů zásadního porušení jejích ústavně zaručených práv**.

Nejvyšší správní soud souhlasil s naší formulovanou námitkou, že by paní místostarostka „byla vystavena porušení svých práv, kdyby splnila zákonnou povinnost a nezavdala důvod k uložení pokuty, představuje významnou okolnost, díky níž nedošlo k naplnění materiálního znaku přestupku.“ (b. 61). Nejvyšší správní soud právě s ohledem na vydání nálezu Ústavního soudu konstatoval, že by „bylo v rozporu s povahou správního trestání jako nástroje ultima ratio a požadavkem na splnění materiálního znaku přestupku, pokud krajský soud i po vyhlášení tohoto nálezu Ústavního soudu zcela odhlédl od toho, že stěžovatelka byla trestána za nesplnění zákonné povinnosti, jejíž splnění by ve světle tohoto nálezu nutně vedlo k protiústavnímu zásahu do jejich práv. Z hlediska možnosti potrestat stěžovatelku za uvedený přestupek má tedy uvedený nálezn ten dopad, že v důsledku zamítnutí návrhu na zrušení § 2 odst. 1 písm. q) zákona o střetu zájmů ve výroku II. nálezu je na její jednání nutno nadále pohlížet jako na protiprávní, ovšem v důsledku vyslovení protiústavnosti § 14b odst. 1 písm. c) ve výroku I. téhož nálezu není u jejího jednání splněna podmínka společenské škodlivosti.“ (b. 66). Jinými slovy **stát nemůže pokutovat představitele obcí (obecně veřejné funkcionáře) v rámci aplikace zákona o střetu zájmů, pokud nezajistil ochranu jejich ústavně zaručených práv** (práva na informační sebeurčení jakožto součástí práva na ochranu soukromí).

Dopady tohoto prvního rozhodnutí Nejvyššího správního soudu po vydání nálezu Ústavního soudu ve věci střetu zájmů jsou zásadní a potvrzují dlouhodobý názor SMS ČR, že zákon o střetu zájmů zásadním způsobem porušil ústavní pořádek naší země. Je pro mne nepochopitelné, jak takto zásadní zákon mohl být přijat, aniž by byl dostatečně zvažován a prodiskutován s odborníky na ústavní právo. Podle statistiky Ministerstva spravedlnosti od doby nabytí účinnosti tohoto zákona od září 2017 bylo vedeno na 30 tis. správních řízení o jeho porušení, byly uloženy tisíce pokut a stát nepochopitelně šikanoval tisíce komunálních představitelů, kteří jen usilovali o vyváženost zákonné úpravy. Tento zákon doslova vyhnal z komunální sféry ohromující množství úspěšných a schopných komunálních politiků, kteří se odmítli smířit s plošným zveřejňováním svého soukromého a rodinného života na portálu Ministerstva spravedlnosti a po komunálních volbách v r. 2018 se již rozhodli nekandidovat znovu na funkce podléhající zákonu o střetu zájmů, protože se odmítli smířit „s bezdůvodným svlékáním donaha před svými sousedy“. Dovolím si citát jednoho starosty z Vysočiny, který přes mou snahu o poskytnutí právní pomoci ji nevyužil, a jeho slova mi dodnes znějí v uších: „Za dvacet let výkonu starostovské funkce pro naši obec mi stát na konci mé služby, realizace řady úspěšných projektů, veřejných zařízení a staveb předal „odměnu“ ve formě pokuty 2.000 Kč. Nezlobte se, ale končím.“ Stalo se tak v listopadu 2018.

Bohužel až nyní po třech letech od nabytí účinnosti novely zákona o střetu zájmů se dozvídáme, že **pokutování tisíců představitelů obcí, jejich více než tříleté šikanování, založené na naprosté neochotě Ministerstva spravedlnosti naslouchat relevantním argumentům z naší strany, bylo nezákonné a dokonce porušovalo ústavně zaručená práva konkrétní představitelů samosprávy.** Kdo se za toto jednání konkrétním představitelům samosprávy omluví? Budou zpětně zrušeny uložené pokuty? Jaké bude poskytnuto odškodnění? Bude z tohoto postupu plynout poučení pro stát, pro Parlament ČR nebo vládu?

Vážený pane předsedo, Vážený pane senátore,

vím, že jsem v tomto dopise příliš osobní, ale nemohu postupovat jinak, protože jsem osobně (a zdarma) poskytoval právní pomoc po tři roky téměř dvěma stům komunálních politiků, kteří se rozhodli se státem bojovat o svá ústavně zaručená práva a jen díky podpoře senátorů jsem viděl možnost řešení této situace. Dnes - pevně věřím - stojíme na konci této cesty a komunální představitelé mohou pocítit úlevu a jisté zadostiučinění. Naše obce (a samospráva vůbec) ovšem za tři roky přišla o řadu tolik úspěšných a schopných lidí. Shora položené otázky by měly být relevantně zodpovězeny. Pevně věřím, že senátoři v součinnosti se SMS ČR využijí svých práv členů zákonodárského sboru a budou trvat na adekvátním zhodnocení dopadů zákona o střetu zájmů, který byl snad veden dobrým záměrem, ale zcela neodborně proveden v podobě přijaté novely č. 14/2017 Sb.

Chtěl bych proto poděkovat Senátu za jeho podporu samosprávě a pevně doufat, že poslední rozsudek uklidní situaci v samosprávě a ubezpečí její představitele, že ústavně zaručená práva v naší zemi skutečně pořád platí a mají pochopitelně přednost před neústavním zákonem.

S úctou

Stanislav Polčák
předseda SMS ČR

Přílohou:

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29.10.2020, sp.zn. 9 As 173/2020

Vážený pan

Petr Holeček

předseda senátorského klubu Starostové a nezávislí

Vážený pan

Michael Cánov

senátor zastupující skupinu senátorů v řízení před Ústavním soudem sp.zn. Pl. ÚS 38/17